

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
кафедра політології та соціології

Дипломна робота
магістра

з теми: «СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ В СФЕРІ
РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН»

Виконала:
студентка 2 курсу
спеціальності 052 Політологія
заочної форми навчання
Бугера Зоряна

Керівник:
Білецька Т. В., кандидат соціологічних
наук, доцент кафедри політології та
соціології

Рецензент:
Плахтій М.П., кандидат філософських
наук, доцент кафедри філософських
дисциплін

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ I. Теоретико-методологічні засади дослідження процесу регулювання гендерних відносин: світовий і вітчизняний досвід	6
Висновки до розділу 1.....	25
Розділ II: Інституційні процеси і гендерна політика	27
2.1. Інституційна модель регулювання і дослідження гендерних відносин в Україні та світі.....	27
2.2. Політико-правові аспекти забезпечення гендерної рівності: європейський і вітчизняний досвід.....	44
Висновки до розділу 2.....	56
Розділ III. Інституційні засади регулювання гендерних відносин в Україні та світі	58
3.1. Гендерні відносини у сфері політики.....	58
3.2. Формування гендерних відносин в інституті сім'ї та праці.....	65
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	85

ВСТУП

Актуальність дослідження Протягом останніх десятиліть в українському суспільстві відбуваються суттєві зміни щодо осмислення та легітимації гендерних відносин і запровадження низки інституційних інновацій в процесі становлення інституційного механізму регулювання цих відносин. Гендерні відносини поступово набувають визнання як невід’ємна складова соціального порядку суспільства, присутня в усіх його сферах – в економіці, на ринку праці, в сім’ї, освіті, науці, політичних інституціях, ЗМІ тощо.

Сучасні соціально-економічні й політичні трансформації позначаються на процесах регулювання гендерних відносин як на макрорівні, так і на мікрорівні суспільства. На рівні найвищих органів державної влади проголошується прихильність до цінностей демократії та, як її складової, необхідності забезпечення гендерної рівності, що на практиці втілюється в окремих реформах. Українське законодавство щодо забезпечення гендерної рівності визнається малоефективним, а процес регулювання гендерних відносин фрагментарним. Як наслідок, українське суспільство постійно стикається з такими проблемами, як домінування чоловіків у політичному житті країни, велика різниця в оплаті праці між чоловіками і жінками, гендерно сформатований ринок праці, відсутність можливостей успішного поєднання сімейних обов’язків і роботи, домашнє насилля, торгівля людьми та інші.

Зазвичай дослідники гендерних питань аналізують окремі аспекти гендерних відносин, однак, не пропонують комплексного їх аналізу як в світі, так і зокрема, в Україні та шляхів політичного реформування, які б забезпечили у майбутньому більш ефективне регулювання гендерних відносин. У пропонованому магістерському проекті здійснено спробу порівняти світовий і вітчизняний досвід в гендерній політиці та його найбільш ефективні методи і реформи.

Мета дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу світових

і вітчизняних практик регулювання гендерних відносин.

Для досягнення мети нами визначено такі завдання:

- здійснити теоретико-методологічний аналіз процесів регулювання і дослідження гендерних відносин в світовій та вітчизняній науці;
- проаналізувати інституційну модель регулювання і дослідження гендерних відносин в Україні та світі;
- окреслити наукові засади і практики політики у регулюванні гендерних відносин на прикладі європейських держав і України;
- визначити специфіку гендерних відносин у сфері політики та праці;
- проаналізувати світовий та вітчизняний досвід формування гендерних відносин в інституті сім'ї.

Об'єктом дослідження виступають гендерні відносини в публічній і приватній сферах суспільного життя. **Предметом дослідження** – світовий та вітчизняний досвід регулювання гендерних відносин.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених дослідницьких завдань було використано ряд загальнонаукових методів. Зокрема, порівняльного аналізу і синтезу (для систематизації та узагальнення теоретичних методів дослідження інституційних засад впровадження гендерної рівності у світі та в Україні), типологізації (для опису основних етапів досліджень гендерних відносин); порівняльного аналізу як загальноновизнаного підходу в сучасних гендерних дослідженнях (для порівняння особливостей регулювання гендерних відносин в Україні і світі).

Елементи наукової новизни: у роботі було здійснено теоретичне обґрунтування поняття «гендерна рівність», як складової гендерної політики, розкрито особливості реформування та розробки методів врегулювання гендерних відносин і світі та сучасному українському суспільстві.

Теоретично обґрунтовано необхідність впровадження цілісного механізму регулювання і дослідження гендерних відносин в Україні як необхідної умови досягнення ефективності процесу регулювання гендерного порядку загалом у бажаному для суспільства напрямі, показано роль фахових соціологічних гендерних досліджень як важливої складової процесу регулювання гендерних відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання для подальшого вивчення процесів формування та розвитку гендерних відносин як складових культури суспільства загалом і політичної культури, зокрема, а також при підготовці навчально-методичних програм, статей, посібників, навчально-методичної літератури з політології.

Апробація результатів дослідження: окремі аспекти дослідження були презентовані на науковій конференції студентів та аспірантів КПНУ імені Івана Огієнка (квітень 2018 р.).

Структура магістерської роботи. Робота складається з: вступу, трьох розділів, кожен з яких містить по два підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури (101 найменування).

ВИСНОВКИ

Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок. Серед них: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики.

Для того, щоб процес регулювання гендерних відносин був успішним, доцільно використовувати певний набір інструментів, таких як: комплексне залучення основних соціальних інститутів, здійснення інституцій, що ґрунтуються на цінності гендерної рівності, та налагодження зв'язків між інститутами та іншими основними учасниками процесів регулювання і дослідження гендерних відносин.

В процесі регулювання гендерних відносин важливо не обмежуватися інститутами політики і держави, а залучати низку інших сфер, зокрема: науки, освіти, ЗМІ, а також так званих посередників між ними. Систематичний моніторинг, який здійснюється на рівні закладів науки і освіти, виступає як основа для вироблення відповідної гендерної політики, а також засобом для її подальшого моніторингу.

Методологічні засади магістерського дослідження ґрунтуються на соціально-конструктивістському підході, в якому гендерні відносини розглянуто з точки зору інституційної парадигми Дж. Лорбера, І. Хірлдмана, Р. Коннелла. На основі аналізу теоретичних доробків цих дослідників зроблено висновок про подібність суті згаданих соціально-конструктивістських підходів саме у тому, що гендерні відносини регулюються на рівні усіх інститутів, причому, в процесі регулювання гендерні відносини змінюються та модифікуються.

У дослідженні нами також використано інституційний підхід Р. Коннелла до аналізу гендерних відносин у суспільстві (а саме, відносин влади, виробництва, емоційних і символічних відносин). Всі вони

впорядковані у схему вивчення гендерних відносин у чотирьох інститутах суспільства: політиці, економіці, сім'ї та культурі. Підхід, запропонований Р. Коннеллом, використовується для комплексного інституційного аналізу гендерних відносин у суспільстві.

Ключовими учасниками співпраці у процесі регулювання і дослідження гендерних відносин в Україні виступають: інститути політики і держави, жіночий рух, заклади науки і освіти, та ЗМІ у ролі посередника.

В роботі нами підкреслено, що в сучасному українському суспільстві відсутні налагоджені зв'язки між ними, що в свою чергу, призводить до того, що механізм регулювання гендерних відносин не функціонує належним чином, існує протиріччя між офіційним (задекларованим державою) рівнем прийняття політичних рішень щодо забезпечення гендерної рівності між чоловіками і жінками та втіленням цих рішень (урядовими структурами чи громадським сектором), сприйняттям гендерної політики з боку суспільства.

В Україні все ще немає загальнонаціонального координаційного органу з гендерних досліджень, хоча потреба в цьому є, і такі органи створені в багатьох країнах. Окремі спроби у даному напрямку з боку української влади мали місце. Так, в Указі Президента України «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» (від 25 квітня 2001 р.), зокрема, йдеться про постанову Національній академії наук України розглянути питання про утворення Національного бюро гендерних досліджень як дорадчого органу з питань забезпечення жінкам рівних з чоловіками прав і можливостей у суспільстві.

Вітчизняні фахівці й представники міжнародних організацій наголошують на неефективності процесу регулювання гендерних відносин в Україні. Відповідно до Звіту з глобального гендерного розриву 2007 р. Україна посідає 57 місце (серед 128 країн світу) у вимірі величини гендерного розриву у чотирьох важливих сферах нерівності між чоловіками та жінками: економічна участь, рівень освіти, політичне представництво, сфера здоров'я.

Хоча певні позитивні кроки все ж є. Так, Верховна Рада 8-го скликання має найбільше жінок-народних депутатів за всю історію незалежної України: до парламенту обрано 47 жінок, або 11,1% загального складу. Для порівняння, у Верховній Раді попереднього скликання було 9,9% жінок (44 особи), а у ВР першого скликання – лише 2,3% (11 осіб).

В цьому плані можна сказати, український парламент стає більш збалансованим. Втім, до світової практики ще далеко – в середньому, в парламентах світу 22% жінок, а в Європі цей показник сягає 25%. У 2013 році була прийнята законодавча квота в 30%, яка на виборах 2014 року не дала очікуваних результатів (20 з 29 партій не виконали цієї вимоги). За результатами позачергових парламентських виборів, тільки 12,5% жінок потрапили до парламенту. З 423 народних депутатів зараз в Раді всього 53 представниці прекрасної статі. Хоча цей показник кращий в порівнянні з парламентськими виборами 2012 року, коли в Раду пройшло трохи більше 9% жінок. Квоти не спрацювали, тому що не було ніяких санкцій за їх порушення. Так само як і в Законі «Про місцеві вибори в Україні» 2015 року.

Не краща ситуація й в Кабміні, де також найвищі посади дісталися тільки 12,5% жінок. На 24 міністри у нас припадає лише три жінки: віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Іванна Климпуш-Цинцадзе, міністр освіти Юлія Гриневич і виконуюча обов'язки міністра охорони здоров'я Уляна Супрун. А ось серед заступників віцепрем'єр-міністрів і міністрів жінки становлять 26,5%.

Згідно з Цілями Тисячоліття ООН Україна має забезпечити представництво жінок у законодавчому органі на рівні не менше 15% від складу депутатського корпусу. Як варіант, можна скористатися скандинавським досвідом відкритих списків. Наприклад, у Фінляндії відкриті партійні списки та «жіноча солідарність» у голосуванні на виборах вплинули на збільшення жінок у парламенті.

Як видно з проаналізованих нами результатів досліджень, жінки більшою мірою схильні підтримувати гендерні партійні квоти, ніж чоловіки,

більшою мірою вважають, що жінки здатні змінити ситуацію в країні на краще. Тобто, політикам і партіям доцільно розраховувати на збільшення жіночого електорату у разі залучення більшої кількості жінок до списків політичних партій.

В Україні немає жіночого руху в розумінні суспільно-політичної сили, здатної, подібно до ряду європейських країн (Швеція, Фінляндія), здійснювати помітний вплив на процес регулювання гендерних відносин.

В Україні не проводилося масштабних систематичних досліджень на гендерну тематику на замовлення органів державної влади чи політичних партій. Внаслідок цього ми отримуємо фрагментарні знання як результат поодиноких досліджень (переважно опитування громадської думки). Відсутність повної статистичної інформації унеможливорює ефективність процесу регулювання і дослідження гендерних відносин в українському суспільстві.

Таким чином, як свідчать результати нашого дослідження аби процес регулювання гендерних відносин був успішним, необхідна наявність певного набору факторів: комплексне залучення основних соціальних інститутів (державно-політичних, науки, освіти, ЗМІ та інші), запровадження інновацій, ґрунтованих на цінності гендерної рівності, та налагодження зв'язків між інститутами та іншими основними учасниками процесів регулювання гендерних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аристова М.В. Современные гендерно ориентированные технологии достижения гендерного равенства / М.В. Аристова // Гендер как инструмент познания и преобразования общества: материалы Межд. конф. «Гендерные исследования: люди и темы, которые объединяют сообщество» (Москва, 4-5 апреля 2005 г.) / [ред.-сост. Е.А. Баллаева, О.А. Воронина, Л.Г. Луныкова]. – М.: РОО МЦГИ, 2006. – С. 180-187.
2. Балабанова Е.С. Домашний труд как символ гендера и власти / Е.С. Балабанова // Социологические исследования. – 2005. – №6. – С. 109-120.
3. Белановский С.А. Глубокое интервью / С.А. Белановский. – М.: Никколо-Медиа, 2001. – 320 с.
4. Берквіст К. Представництво жіночих інтересів у політичному процесі: організована діяльність жінок та державні ініціативи у Швеції та в Канаді (1960-1990 рр.) / Кристина Берквіст, Сью Фіндлей; упоряд. Полін Ренкін; пер. з англ. // Гендер і державна політика: навчальний посібник. – К.: Основи, 2004. – С. 213-254.
5. Бернстром Б. Гендерная революция в Швеции / Бонни Бернстром // Информационно-просветительское издание «Я». – 2006. – № 1 (13). – С. 34-35.
6. Близнюк В. Гендерні відносини в економічній сфері / В. Близнюк // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2004. – С. 327-353.
7. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: жінки в громадському житті України, 1884-1939 / Марта Богачевська-Хом'як. – К.: Либідь, 1995. – 424 с.
8. Богачевська-Хом'як М. Засади українського гендеру / Марта

Богачевська-Хом'як // Критика. – 2006. – № 9 (107). – С. 14-16.

9. Бурейчак Т.С. Конструювання гендерних ідентичностей в дискурсах реклами: дис. ... кан. соц. наук: 22.00.04 / Тетяна Сергіївна Бурейчак. – К., 2006. – 287 с.

10. Варіанти збалансованого представництва чоловіків та жінок у виборних органах влади [Електронний ресурс] / Міжнародний центр перспективних досліджень; документ від 11.07.2007. – 10 с.

11. Виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок / [В. Танцюра, Л. Кобелянська, А. Таран та ін.]. – К.: Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, Програма розвитку ООН, 2003. – 189 с.

12. Власенко Н.С. Гендерна статистика для моніторингу досягнення рівності жінок і чоловіків / Н.С. Власенко, Л.Д. Виноградова, І.В. Калачова. – К.: І-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. – 56 с.

13. Воронина О.А. Социокультурные детерминанты развития гендерной теории в России и на Западе / О.А. Воронина // Общественные науки и современность. – 2000. – № 4. – С. 9-19.

14. Воронина О.А. Феминизм и гендерное равенство / О.А. Воронина. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 320 с.

15. Впровадження гендерних підходів у діяльність органів виконавчої влади: практичний посібник для державних службовців / [наук. ред. М.В. Буроменський]. – К.: К.І.С., 2004. – 178 с.

16. Впровадження гендерних підходів у роботу комітетів Верховної Ради України: практичний посібник / [гол. ред. В.О. Зайчук]. – К.: К.І.С., 2004. – 186 с.

17. Гендерна експертиза українського законодавства (концептуальні засади) / [відповід. ред. Т.М. Мельник]. – К.: Логос, 2001. – 120 с.

18. Гендерная интеграция: возможности и пределы социальных инноваций / [ред.-сост. О.Б. Савинская, Е.В.Кочкина, Л.Н.Федорова]. – СПб.: Алетейя, 2004. – 298 с.

19. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства / [Г. Алексєєва, О. Балакірева, В. Бондаровська та ін.]. – К.: Український і-т соціальних досліджень, 2016. – 121 с.

20. Гендерний розвиток в Україні: реалії і перспективи / [Т. Мельник, Л. Лобанова, Т. Ніколаєнко та ін.]. – К.: Програма розвитку ООН, 2013. – 104 с.

21. Гендерні ресурси українських мас-медіа: ціна і якість: практичний посібник для журналістів та працівників ЗМІ / [ред.-упоряд. Н.М.Сидоренко]. – К.: К.І.С., 2004. – 76 с.

22. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / [наук. ред. Ю.І. Саєнко]. – К.: Програма розвитку ООН, 2007. – 144 с.

23. Горностай П.П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності / П.П. Горностай // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2004. – С. 132-156.

24. Грицяк Н.В. Проблеми трансформації державного механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні / Н.В. Грицяк // Управління сучасним містом. – 2003. – № 1/1-3 (9). – С. 26-33.

25. Грицяк Н.В. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики [моногр.] / Н.В. Грицяк. – К.: Видавництво НАДУ, 2004. – 384 с.

26. Доклад о выполнении в Украине Конвенции ООН о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин / [руков. авт. кол. Л.Е. Леонтьева, А.В. Толстокорова]. – Харьков: Фолио, 2007. – 79 с.

27. Інтеграція гендера в національні державні програми. На прикладі виконання національного плану дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності на 2001-2005 роки. – К., Програма розвитку ООН, 2006. – 90 с.

28. Жеребкин С. Гендерные политики идентификации в эпоху козачества / Сергей Жеребкин // Гендерные исследования. – 1998. – №1. – С. 228-254.

29. Жеребкина И. Кто боится феминизма в бывшем СССР? // *Femina Postsovetica. Украинская женщина в переходный период: от социальных движений к политике* / [под ред. И. Жеребкиной]. – Харьков: ХЦГИ, 1999. – С. 11-82.

30. Журженко Т.Ю. Социальное воспроизводство и гендерная политика в Украине / Т.Ю. Журженко. – Харьков: Фолио, 2001. – 240 с.

31. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

32. Квале С. Исследовательское интервью / Стейнар Квале; [под ред. Д.А. Леонтьева]. – [2-е изд.]. – М.: Смысл, 2003. – 301 с.

33. Кіммел М. Гендероване суспільство / Майкл С. Кіммел; [пер. з англ. Сусанна Альошкіна; наук. ред. Світлана Оксамитна]. – К.: Сфера, 2003. – 490 с.

34. Кісь О. Дефініції фемінізму / Оксана Кісь // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2000. – № 17. – С. 14-21.

35. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні / Оксана Кісь // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 37-58.

36. Кісь О. Сексизм у ЗМІ: протидіючи комунікативному потокові / Оксана Кісь // Информационно-просветительское издание «Я». – 2007. – № 2 (18). – С. 24-30.

37. Клецин А. Дилеммы гендерной социологии / Александр Клецин // *Гендерные исследования: феминистская методология в социальных науках: материалы 2-й Международной Летней школы по гендерным исследованиям (Форос, 1998 г.)* / [под ред. И. Жеребкиной]. – Харьков: ХЦГИ, 1998. – С. 187-192.

38. Клецин А.А. Социологический анализ сексуальных домогательств на работе (на примере Санкт-Петербурга) / А.А. Клецин. – СПб.: Филиал Института социологии РАН, 1998. – 66 с.

39. Ключко О.И. Отечественный вариант гендерных исследований (Проблемы методологии) / О.И. Ключко // ОНС. – 2007. – № 4. – С. 172-176.
40. Ковалев Е.М., Штейнберг И.Е. Качественные методы в полевых социологических исследованиях. – М.: Логос, 1999. – 384 с.
41. Кон І. Чоловіки, які змінюються у мінливому світі / Ігор Кон // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 7-48.
42. Кон И. Мужчина в меняющемся мире / Игорь Кон. – М.: Время, 2009. – 496 с.
43. Лавриненко Н. Жіночий рух у посткомуністичній Україні: досягнення і прорахунки / Наталя Лавриненко // Політичний портрет України: бюлетень дослідно-навчального центру «Демократичні ініціативи». – 1995. – №13. – С.9-14.
44. Лавриненко Н.В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект) / Н.В. Лавриненко. – Киев: ВИПОЛ, 1999. – 172 с.
45. Лавриненко Н.В. Гендерні відносини в родині / Н.В. Лавриненко // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2004. – С. 354-384.
46. Лавріненко Н.В. Гендерні відмінності громадської думки в Україні / Н.В. Лавриненко // Україна 2002. Моніторинг соціальних змін / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – С. 379-391.
47. Лавріненко Н.В. Гендерна динаміка соціально-економічного статусу / Н.В. Лавріненко // Українське суспільство 1992–2004. Моніторинг соціальних змін / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – С. 81-89.
48. Лавріненко Н. Про нові методологічні підходи до дослідження інституту гендеру / Н. Лавріненко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2006. – № 2. – С. 103-115.
49. Лавріненко Н. Гендерні відносини на селі / Н. Лавріненко // Українське суспільство 1992–2006. Соціологічний моніторинг / [за ред. В.

Ворони, М. Шульги]. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – С. 86-92.

50. Лаврінчук І.П. Трудове законодавство України. Гендерна експертиза / І.П. Лаврінчук; відп. ред. Т.М. Мельник. – К.: Логос, 2001. – 70 с.

51. Лазар І.Г. Інституційні механізми у сфері реалізації гендерної політики / І.Г. Лазар // Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні: матеріали науково-практ. конф. (Київ, 31 травня 2006 р.) / [за заг. ред. О.Ю. Оболенського, В.М. Князева]. – К.: НАДУ, 2006. – С. 133-135.

52. Лазар І. Сучасний стан гендерних досліджень: наукове видання / Ірина Лазар; за наук. ред. О.Я. Лазара. – Київ-Львів: ПАРАПАН, 2007. – 200 с.

53. Левченко К.Б. Національний механізм формування та впровадження гендерної політики в Україні: історико-правовий огляд / К.Б. Левченко. – Х. : Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. – 44 с.

54. Луценко Є. Рівність жінок і чоловіків в Україні: політичний погляд на сучасні стереотипи / Євгенія Луценко // Информационнопросветительское издание «Я». – 2006. – № 3 (15). – С. 13-15.

55. Макеев С. Соціальні інститути: класичні тлумачення й сучасні підходи до вивчення / Сергій Макеев // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 4. – С. 5-20.

56. Малес Л.В. Основи гендерного аналізу в дисциплінах соціогуманітарного циклу: методичні рекомендації / Л. В. Малес. – К.: Златограф, 2004. – 26 с.

57. Малышева М. Идентификация женщин в послевоенной и посткоммунистической России / Марина Малышева // Судьбы людей: Россия XX век. Биографии семей как объект социологического исследования. – М.: Институт социологии РАН, 1996. – С. 276-297.

58. Малышева М.М. Анализ качественных данных в гендерных исследованиях / М.М. Малышева // Гендерный калейдоскоп: курс лекций / [под общей ред. М.М. Малышевой]. – М.: Academia, 2002. – С. 146-168.

59. Марценюк Т. Жінки Фінляндії: шлях до гендерної рівності / Тамара

Марценюк // Информационно-просветительское издание «Я». – 2006. – № 3 (15). – С. 30-31.

60. Марценюк Т. Політичне представництво жінок та гендерні квоти: шведський досвід / Тамара Марценюк // Соціальні виміри суспільства. Випуск 10. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – С. 153-161.

61. Марценюк Т.О. Стан гендерної рівності в Україні: міжнародний аспект / Т.О. Марценюк // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. – 2007. – Т. 70. – С. 53-59.

62. Марценюк Т. (Анти)легалізація проституції: шведський вибір / Тамара Марценюк // Информационно-просветительское издание «Я». – 2007. – № 4 (20). – С. 22-23.

63. Марценюк Т.О. Сучасний стан гендерної рівності у Швеції / Тамара Марценюк // Гендерні стереотипи індивідуального здоров'я: матеріали міжнар. наук.-практич. конф. (Луцьк, 3 жовтня 2007 р.) / М-во у справах сім'ї, молоді та спорту, М-во освіти і науки України [та ін.] – Луцьк: ТзОВ «Апельсин», 2007. – С. 130-135.

64. Марценюк Т. Гендерні дослідження та гендерна політика в Україні: брак комунікації? / Тамара Марценюк // Информационно-просветительское издание «Я». – 2008. – Спецвыпуск. – С. 23.

65. Марценюк Т. Гендерна дискримінація на ринку праці в Україні: соціологічний аналіз / Тамара Марценюк // Праця і закон. – 2008. – № 02 (98). – С. 16-19.

66. Марценюк Т.О. Гендерна дискримінація на ринку праці в Україні (на прикладі сексуальних домагань) / Т.О. Марценюк // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. – 2008. – Т. 83. – С. 50-55.

67. Мельник Т.М. Державний механізм забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків / Т.М. Мельник // Гендерний аналіз українського суспільства. – К.: Програма розвитку ООН, 1999. – С. 51-76.

68. Мельник Т.М. Гендерна експертиза українського законодавства: сутність, необхідність та методологічні основи / Т.М. Мельник. – К.: Логос,

2001. – 46 с.

69. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна / Т.М. Мельник // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2004.– С. 10-29.

70. Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень / Т.М. Мельник. – К.: Логос, 2004. – 320 с.

71. Мельник Т. Час обирати жінок: гендерний аналіз виборів 2006 року в Україні / Тамара Мельник, Лариса Кобелянська. – К.: К.І.С., 2006. – 70 с.

72. Навчальна програма курсу «Основи теорії гендеру» // Інформаційний вісник. Вища освіта / [уклад. Н.Д. Чухим]. – 2004. – № 14. – С. 16-46.

73. Насилля проти жінок: що думають про це молоді люди. – [оновлене дослідження]. – К.: Британська Рада в Україні, 2015. – 48 с.

74. Оксамитна С.М. Гендерні ролі та стереотипи / С.М. Оксамитна // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2004.– С. 157-181.

75. Оксамитна С. Соціально-класові засади освітньої нерівності в Україні / Світлана Оксамитна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2006. – № 3. – С. 124.

76. Олійник А.С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза / А.С. Олійник. – К.: Логос, 2001. – 77 с.

77. Павенкова М.В. Институт и институциональность как социологические категории [Електронний ресурс] / М.В. Павенкова // Весник СПбГУ. – 2001. – № 3 (6). – Режим доступу: <http://club.fom.ru/books/pavenkova.pdf> (станом на 6 грудня 2008 р.).

78. Парламентські слухання «Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії та перспективи» від 21 листопада 2006 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

79. Плахотнік О. Гендерної рівності тернисті шляхи... / Ольга Плахотнік // Информационно-просветительское издание «Я». – 2006. – № 3 (15). – С. 2-5.

80. Плотян С. Гендерний аналіз парламентських та місцевих виборів

2006 року / Сергій Плотян. – К.: ТОВ «АДЕФ–Україна», 2006. – 36 с.

81. Попов М.П. Пріоритети та напрями реформування інституційних механізмів державного управління гендерною політикою / М.П. Попов // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць. – Х.: ХарРІ НАДУ, 2006. – № 1 (27). – С. 125-133.

82. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» від 27 грудня 2006 р. № 1834 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

83. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства» від 22 березня 2007 р. № 817-V [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

84. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Рівні права та можливості в Україні: реалії та перспективи» від 27 березня 2007 р. № 1241-V [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

85. Постанова Верховної ради України «Рекомендації парламентських слухань «Становище жінок в Україні: реалії та перспективи» 29 червня 2004 року N 1904-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua> 297

86. Праця жінок: дискримінація по відношенню до жінок на українському ринку праці: звіт Human Rights Watch. – К.: Human Rights Watch, 2003. – 53 с.

87. Реалізація державної політики щодо становища жінок: інформаційно-методичний вісник Міністерства України у справах сім'ї та молоді. – К., 1999. – Вип. 1. – 50 с.

88. Рекомендації по попередженню домашнього насильства [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу:

<http://portal.rada.gov.ua>

89. Ритцер Дж. Современные социологические теории / Дж. Ритцер. – [5-е изд]. – СПб.: Питер, 2002. – С. 357-414.

90. Рівність заради демократії: інформаційний бюлетень з актуальних питань гендерних перетворень в Україні / [упоряд. текстів С. Губін]. – К.: Програма розвитку ООН в Україні, 2006. – 15 с.

91. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию / В.В. Семенов. – М.: Добросвет, 1998. – 292 с.

92. Скорик М.М. Гендерний аналіз соціополітичних процесів: методична розробка / М.М. Скорик. – К.: Златограф, 2004. – 32с.

93. Смоляр Л. О. Становлення гендерної освіти в Україні / Л.О. Смоляр // Основи теорії гендеру: навчальний посібник / [відповід. ред. М.М. Скорик]. – К.: К.І.С., 2016. – С. 504-519.

94. Становище жінок в Норвегії / [упор. ГО «Жіночі перспективи»]. – К.: СП «Інтертехнодрук», 2006. – 44 с.

95. Степанова Н.М. Политика гендерного равенства в Скандинавских странах / Н.М. Степанова // Гендерная реконструкция политических систем / [ред.-сост. Н.М. Степанова, Е.В. Кочкина]. – СПб.: Алетейя, 2004. – С. 225-254.

96. Стратегії змін для досягнення гендерної рівності у місцевому самоврядуванні в Україні / [Л.Амджадін, Т. Войтенко, О. Гончарук та ін.]. – К.: Стилос, 2003. – 84 с.

97. Темкина А.А. Советские гендерные контракты и их трансформация в современной России / А.А. Темкина, А. Роткирх // Социс. – 2002. – № 11. – С. 4-15.

98. Томпсон П. Голос прошлого. Устная история / Пол Томпсон. – М.: Весь мир, 2003. – 368 с.

99. Федькович Г. Проблема насильства в сім'ї та її подолання: за результатами досліджень Західноукраїнського центру «Жіночі перспективи» / Г. Федькович, І. Трохим. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 64 с.

100. Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в ХХ ст. / Наталя Чухим
// Незалежний культурологічний часопис «І». – 2000. – № 17.– С. 22-29.

101. Ядов В.А. Современная теоретическая социология как концептуальная база исследования российских трансформаций: курс лекций / В.А. Ядов. – СПб.: Интерсоцис, 2006. – 112 с.